

เอกลักษณ์พื้นถิ่นในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน

: การสร้างสรรค์สู่ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

ปานฉัตต์ อินทรคง¹

บทคัดย่อ

จิตรกรรมฝาผนังแบบประเพณีไทย จัดเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าอีกประเภทหนึ่ง โดยมีคุณค่าและความงามจากเนื้อหา รูปแบบ สีสน และการจัดองค์ประกอบภาพที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคมและสิ่งแวดล้อม ที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ มีคุณค่าทางศิลปะและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับ ศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม การแต่งกายตลอดจนการเล่นพื้นเมืองต่างๆ ของแต่ละยุคสมัย โดยส่วนใหญ่เขียนประดับบนผนังอาคารทางพุทธศาสนา ปัจจุบันเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม จึงทำให้สังคมไทยยุคใหม่เริ่มให้ความสนใจภูมิปัญญาของท้องถิ่นมากขึ้น ดังนั้นการที่จะประยุกต์ใช้ภูมิปัญญากับสิ่งใหม่หรือผลิตภัณฑ์ใหม่จึงต้องคิดจากการที่สามารถนำมาผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนและสอดคล้องกับบริบทใหม่ของสังคม วัฒนธรรมแต่ละยุคสมัยด้วย ในส่วนของภูมิปัญญาจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีเอกลักษณ์พื้นถิ่นได้ชัดเจนจากภาพวิถีชีวิตที่สอดแทรกในภาพตอนต่างๆ ดังนั้นการสร้างสรรค์จึงต้องค้นหาสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนัง เพื่อที่จะนำมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายประกอบผลิตภัณฑ์เพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวัน และผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน เช่น กระเป๋า โคมไฟ กล่องใส่ของอเนกประสงค์ นาฬิกาติดผนัง เคสโทรศัพท์มือถือ ที่ใส่ปากกานโน้ตทำงาน และกล่องถ่ายรูป เป็นต้น กลายเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและเผยแพร่สู่สาธารณชนในสังคมวัฒนธรรมใหม่ ให้เกิดความสนใจและเข้าใจได้ง่าย ซึ่งภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงเอกลักษณ์พื้นถิ่นได้ดี จึงต้องสามารถสะท้อนบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ ได้ดีด้วย ลักษณะดังกล่าวได้ปรากฏให้เห็นจากภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ ทั้งการแสดงออกของภาพบุคคล ภาพสถาปัตยกรรม และส่วนประกอบที่เป็นภาพธรรมชาติ เป็นต้น โดยเอกลักษณ์พื้นถิ่นที่เป็นจุดเด่นของภาพจิตรกรรม ฝาผนังมาจากการสะท้อนเหตุการณ์และการดำเนินชีวิตของผู้คนเมืองน่านในอดีต ทั้งลักษณะบ้านเรือน การแต่งกาย การทอผ้าด้วยกี่กระตุก การสักยันต์ที่ขาหรือการสักทั้งตัว นอกจากนี้ยังมีภาพวาดที่จัดเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

¹ รองศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
โทรศัพท์ 09-0235-4410 อีเมล : panchat_i@rmutt.ac.th

และมีชื่อเสียงที่สุดคือ ภาพวาดชายหญิงในลักษณะกระซิบกัน จึงถูกตั้งชื่อตามภาพนั้นว่า “ภาพกระซิบรัก” หรือ “ปู้ม่านย๋าม่าน” และอีกหลายภาพที่มีลักษณะท่าทางที่แสดงอารมณ์จากแววตา การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายได้อย่างสวยงาม ลักษณะดังกล่าวเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีคุณค่าของจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ เมื่อนำภาพตอนดังกล่าวมาใช้ร่วมกับการสร้างสรรค์ผลงานหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม จึงสามารถเชื่อมโยงอารมณ์ของผู้บริโภคได้ง่าย ในขณะเดียวกันยังสามารถแสดงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาด้านจิตรกรรมฝาผนังสู่ผลงานออกแบบที่แสดงเอกลักษณ์พื้นถิ่น และคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เกิดเป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่สามารถสื่อสารกับผู้บริโภคในสังคมวัฒนธรรมใหม่ให้เกิดความเข้าใจภาพจิตรกรรมฝาผนังในบริบทใหม่บนช่องทางการสื่อสารที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : 1. ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม 2. เอกลักษณ์พื้นถิ่น 3. จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์

Identity in Thai traditional mural painting at Wat Phumin Nan : The creation of cultural products

Panchat Inkong²

Abstract

Thai traditional mural painting is another type of valuable art that shows the value and beauty from stories, colours, and composition of the picture. The painting reflects lifestyle, tradition, society, and environment that illustrate great culture of the nation and give useful information for the studies of religion, history, archaeology, lifestyle, traditional clothes, as well as various local activities in each era. In the past, most of the paintings are painted on the wall in religious buildings, but nowadays, there are changes in society and culture which cause the new generation of Thailand to be more interested in folk wisdom; therefore, in order to apply folk wisdom on new products, it is important to combine them carefully and match them with the new context of society and culture in each era. According to Wat Phumin's mural painting, there are pictures that clearly show the identity on lifestyle painting in each section of the wall. As a result, it is necessary to search for the identity part in mural painting in order to create a creative cultural product for decorative products such as bags, lamps, clocks, phone cases, pen holders on the desk and cameras so that they can be cultural products that are available to everyone and easy to be interested in and understood in this current society. However, the mural painting that shows characteristic of the local people should be able to reflect the context of the local well. The expression such as characteristic of people, architecture, and natural component can be found on the mural painting at Wat Phumin. The unique characteristic on mural painting came from an items, event and lifestyle of Nan people in the past such as houses, clothes, weaving loom, tattoos on legs or body. Moreover, there is a painting of man and woman whispering, which is the most outstanding and popular painting.

² Associate Professor at Faculty of Fine Arts, Rajamangala University of Technology, Pathum Thani, Thailand. Tel. 09-0235-4410 Email address: panchat_i@rmutt.ac.th

This painting is called “Whispering of love” or “Pooman Yhaman”. Also, there are other paintings that beautifully express emotion from eyes and movement of body. These are valuable characteristics in mural painting at Wat Phumin. Adapting those painting in cultural product design will easily connect emotion of consumer with the product and will show the characteristic of Thai mural painting in products, which will help creating a strong point that can communicate with consumers from new generation to make them understand about the new context of Thai mural painting.

Keywords: 1.Cultural products 2. Local identity 3.Traditional mural painting of Wat Phumin

บทนำ

เอกลักษณ์พื้นถิ่นในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน : การสร้างสรรค์สู่ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม เป็นบทความที่นำเสนอประเด็นของการค้นหาเอกลักษณ์พื้นถิ่นที่พบในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม สำหรับสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มบนพื้นฐานงานภูมิปัญญา โดยแนวทางดังกล่าว จึงได้ศึกษาเอกลักษณ์ของภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ ด้วยการวิเคราะห์รูปแบบลักษณะภาพ เรื่องราวของภาพ ความหมายของภาพ เพื่อนำมาใช้ร่วมกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ในบริบทของความเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม คือผลิตภัณฑ์ที่ใช้สอยทั่วไป ด้วยการนำรูปแบบ เนื้อหา และเรื่องราวทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ตามสมัยนิยม โดยได้สะท้อนภาพเอกลักษณ์พื้นถิ่นในบริบทของการแสดงเรื่องราววิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งมีการสอดแทรกลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นผ่านทางเครื่องแต่งกาย การประกอบอาชีพ สถาปัตยกรรม ฯลฯ โดยเฉพาะภาพบุคคลที่แสดงลักษณะท่าทางต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การทอผ้า การเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว ในบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งจัดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่พบในจิตรกรรมฝาผนังแห่งนี้ โดยรูปแบบการเขียนมีความแตกต่างจากที่อื่นทั้งในภาคเหนือและภาคกลางได้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงได้พิจารณาเอกลักษณ์พื้นถิ่นในภาพจิตรกรรมฝาผนังจากภาพที่มีลักษณะโดดเด่น ความเป็นลักษณะเฉพาะจากรูปแบบของภาพ เพื่อให้สื่อสารกับผู้ชมหรือผู้บริโภค ได้ง่าย และยังสามารถโน้มน้าวความสนใจจากผู้คนได้ดีจากการนำมาออกแบบและสร้างสรรค์เป็นภาพประกอบผลิตภัณฑ์

ในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ได้เน้นการสื่อถึงความเป็นวัฒนธรรมจากเนื้อหาและเรื่องราวของภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ เพื่อแสดงให้เห็นการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรม เนื่องจากในปัจจุบันการใช้วัฒนธรรมเข้ามาเป็นส่วนร่วมในการออกแบบ สามารถเชื่อมโยงอารมณ์ของผู้ที่พบเห็นได้ง่าย โดยเมื่อวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกของคนแล้วจะสะท้อนความเป็นวัฒนธรรมของแต่ละแห่งให้เป็นที่เข้าใจต่อบุคคลทั่วไปได้ (Rangsan, 2003, p. 28) ซึ่งอาจเชื่อมโยงถึงการนำมาเป็นทุนทางวัฒนธรรมในการสร้างสรรค์ผลงานอื่นๆ ได้ด้วย ในขณะเดียวกันยังสามารถแสดงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรมที่มาจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นนั้นๆ โดยเฉพาะส่วนที่เป็นงานภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม เมื่อนำมาร่วมในการออกแบบด้วยหลักการผสมผสานโดยไม่ทิ้งเอกลักษณ์คุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จะกลายเป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่จะสื่อสารกับผู้บริโภคให้เกิดความเข้าใจในรูปแบบผลิตภัณฑ์และยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าด้วย ดังนั้น จึงได้

ใช้แนวคิดด้านการศึกษาเรื่องราวทางวัฒนธรรมกับกระบวนการออกแบบร่วมกัน เพื่อให้ได้ผลงานที่มีความชัดเจนทั้ง 2 ด้านจากการผสมผสานการออกแบบผลิตภัณฑ์ ร่วมกับภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ บนพื้นฐานของการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องทั่วไป และยังแสดงให้เห็นภาพที่สร้างสรรค์บนผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ในบริบทใหม่ที่แตกต่างจากแบบเดิมคือการที่เคยประดับบนฝาผนังอาคารทางพุทธศาสนาและเปลี่ยนมาเป็นภาพประกอบบนผลิตภัณฑ์ใหม่ สังคมวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งจะสามารถสร้างการรับรู้และยอมรับจากผู้บริโภคในบริบทของสังคมใหม่ได้ตามลักษณะของผลิตภัณฑ์ใหม่ดังกล่าว

จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน

จิตรกรรมฝาผนัง หมายถึง ภาพจิตรกรรมที่เขียนบนผนังอาคารต่างๆ เป็นศิลปะที่แสดงความงามจากเรื่องราว รูปแบบ สีสน และการจัดองค์ประกอบของภาพ เป็นภาพที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคมและสิ่งแวดล้อม ที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ที่มีคุณค่าทางศิลปะและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับ ศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม การแต่งกายตลอดจนการเล่นพื้นเมืองต่างๆ ของแต่ละยุคสมัย (Somchat, 1986, p. 1) ดังนั้น การเรียกว่าจิตรกรรมฝาผนัง จึงเป็นการเรียกตามลักษณะของสถานที่ที่จิตรกรรมนั้นๆ ถูกเขียนไว้ เช่น บนฝาผนังอาคาร โบสถ์ วิหาร และเขียนด้วยเทคนิคสีฝุ่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาที่แสดงถึงความศรัทธาด้านศาสนา

จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน ได้เขียนขึ้นบนผนังทั้ง 4 ด้าน ภายในอาคารทรงจัตุรมุขที่มีทางออกทั้ง 4 ด้าน โดยเชื่อว่าได้เขียนขึ้นเมื่อคราวบูรณะพระวิหารหลวง ในปี พ.ศ. 2410-2417 โดยช่างเขียนชาวไทลื้อ “หนานบัวผัน” ในสมัยพระเจ้าอนันทวรฤทธิเดช เจ้าผู้ครองนครน่าน (Winai, 2009, p. 35) ลักษณะของภาพจิตรกรรมได้เขียนบนผนังส่วนบนลงมาถึงระดับล่างของขอบหน้าต่าง เป็นการวาดเล่าเรื่องอย่างต่อเนื่องและมีตัวอักษรล้านนากำกับอยู่เป็นระยะ ซึ่งเป็นภาพที่สวยงามทั้งจากอิริยาบถที่แสดงออกของบุคคลในภาพ สถาปัตยกรรมต่างๆ และส่วนประกอบอื่นที่เป็นสิ่งแวดล้อมรวมทั้งภาพธรรมชาติ เป็นต้น โดยจุดเด่นของภาพจิตรกรรมฝาผนังแห่งนี้ คือ การวาดภาพที่แสดงวิถีชีวิตชาวนานในอดีตในลักษณะของภาพที่เคยเกิดขึ้นในสมัยนั้น (Winai, 2009, p. 125) ทั้งลักษณะบ้านเรือน การแต่งกาย การสักยันต์ที่ขาหรือสักทั้งตัวของชาวไทลื้อ การทอผ้าด้วยกี่กระตุกซึ่งเป็นการทอมือที่แสดงถึงภูมิปัญญาได้อย่างดีเยี่ยม นอกจากนี้ยังพบว่ามีภาพวาดที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงคือ ภาพวาดชายหญิงหยอกเย้ากันตรงผนังขวามือของประตูด้านทิศเหนือ หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ

ภาพ “กระซิบรัก” หรือปูม่าย่าม่าน (ภาพที่ 1) และภาพหญิงสาวกลุ่มใหญ่นั่งผ้าซิ่นห่มสไบ สีสันสดใส ซึ่งเป็นภาพที่แสดงความเป็นหญิงสาวชานานในอดีตได้อย่างงดงาม และแสดงให้เห็นวิถีการใช้ชีวิตของหญิงชานานในอดีตที่นิยมทอผ้าอยู่ใต้ถุนบ้าน และทอผ้าซิ่นนุ่งเอง เรียกว่า ซิ่นก่านซิ่นม่าน ซึ่งเป็นลายโบราณอันเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีตของชาวเมืองน่าน จึงเป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ได้ดี (ภาพที่ 2) และยังมีภาพอื่นๆ ที่น่าสนใจอีกหลายภาพล้วนแต่เป็นภาพที่มีลักษณะทำทางที่แสดงอารมณ์จากสายตา และแสดงความสวยงามจากการเคลื่อนไหวในส่วนต่างๆ ของร่างกายที่สามารถโน้มน้าวความสนใจจากผู้ที่พบเห็นได้ง่าย

ภาพที่ 1 ภาพกระซิบรัก หรือ ปูม่าย่าม่าน ลักษณะของภาพมีความโดดเด่นด้านทักษะฝีมือในการวาดและการแสดงอารมณ์จากแววตาของบุคคลในภาพได้ดี จนกลายเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีชื่อเสียงที่สุดในจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ (ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

ภาพที่ 2 กลุ่มหนุ่มสาวชานานนอกกำแพงเมืองเป็นภาพหญิงสาวสวมใส่เครื่องแต่งกายห่มสไบ นุ่งซิ่นก่านลวดลายสวยงามแสดงความงามและเอกลักษณ์จากลักษณะทำทาง ลีลา ทั้งการหาคอนสัมผัสการ กระบุง ตะกร้า การพูดคุยหยอกล้อกัน โดยเฉพาะสีหน้า แววตา ได้เพิ่มความมีชีวิตชีวาให้กับภาพได้ดี (ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

ลักษณะภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ แสดงภาพเล่าเรื่องพุทธประวัติในส่วนบนของผนัง และแสดงเรื่องราวจากวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในส่วนล่างของผนัง ตามแนวเรื่องคัถณะกุมาร (Chatsurang, 2013, p. 41) ในฉากตอนต่างๆ ที่มีบรรยากาศของการดำเนินเรื่องเป็นแบบพื้นถิ่น ที่แสดงเอกลักษณ์จากรูปร่างหน้าตา เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้สอยที่สะท้อนถึงเหตุการณ์ร่วมในยุคนั้นๆ

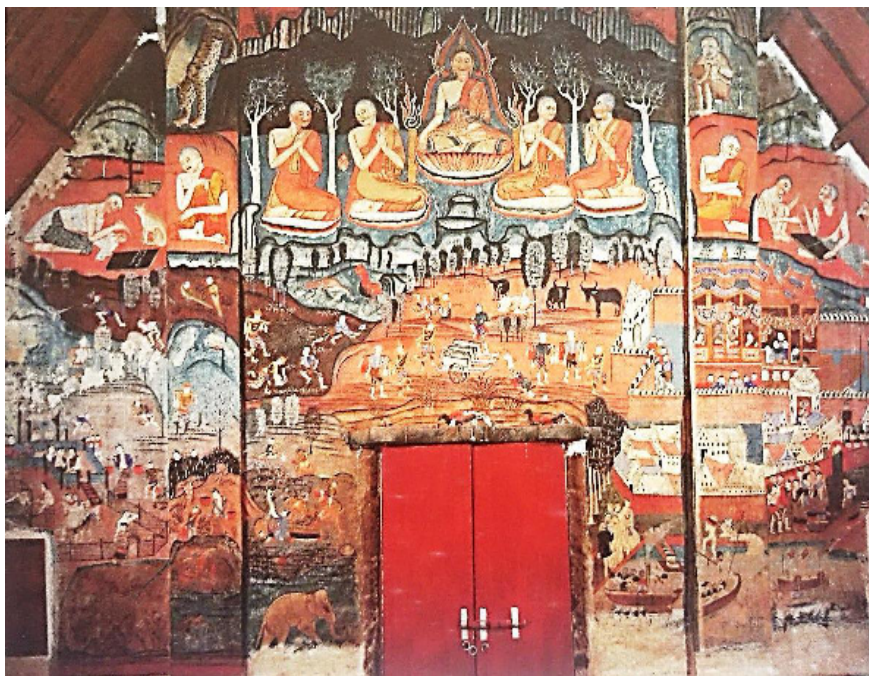
การดำเนินเรื่องของภาพจิตรกรรมเริ่มจากทางทิศเหนือ ทิศตะวันออกและต่อเนื่องไปทิศใต้ ทิศตะวันตก ตามลำดับ โดยด้านบนของผนังเขียนรูปพระพุทธเจ้าประทับนั่งปางมารวิชัย มีพระสาวกนั่งประนมมืออยู่ด้านขวา ส่วนด้านล่างเป็นภาพเล่าเรื่องคัถณะกุมารในเหตุการณ์ต่างๆ จนจบทุกผนัง นอกจากนี้สิ่งที่โดดเด่นที่มีให้เห็นในภาพจิตรกรรมฝาผนังตลอดทั้งเรื่องคือ การสอดแทรกภาพวิถีชีวิตทั้งชาวบ้านและชาววังให้เห็นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเขียนภาพเครื่องแต่งกาย การสวมใส่เสื้อผ้า การใช้ชีวิตของผู้คน และรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ปรากฏร่วมกับการดำเนินเรื่อง ทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นภาพจิตรกรรมดังกล่าวเกิดความสุขใจ สนุกสนาน และเพลิดเพลินในขณะที่ชมซึ่งประเด็นที่น่าสนใจจากภาพเหล่านี้ คือการนำเอกลักษณ์ที่แสดงจากภาพต่างๆ เช่น เอกลักษณ์จากลักษณะรูปร่างหน้าตาที่เป็นแบบล้านนา การสวมใส่สไบและผ้าซิ่น การสวมใส่เครื่องประดับ การหาบคอนเครื่องใช้ต่างๆ ที่แสดงถึงสิ่งที่เคยใช้ร่วมในยุคนั้นๆ ฯลฯ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้นำเอกลักษณ์ดังกล่าวจากฉากตอนภาพวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ของเรื่องคัถณะกุมาร มาเป็นประเด็นในการศึกษาเอกลักษณ์ด้านรูปแบบของภาพ เพื่อนำมาถ่ายทอดเป็นลวดลายประกอบในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมต่างๆ ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นแต่ละแห่ง จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์เรื่องราวจากภาพจิตรกรรมฝาผนังทุกตอน เพื่อพิจารณาส่วนที่แสดงเอกลักษณ์ของภาพได้ชัดเจน และนำมาเป็นจุดเด่นในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมให้เกิดความโดดเด่นได้ตามบริบทใหม่ของภาพคือ การทำหน้าที่เป็นภาพประกอบผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะต้องเป็นเรื่องที่สื่อสารได้ง่ายจากเนื้อหาเรื่องราวที่ไม่ซับซ้อน ดังนั้นผู้เขียนจึงวิเคราะห์ภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้ง 4 ด้านเพื่อค้นหาภาพที่แสดงเอกลักษณ์ดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. เรื่องราวในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์

1.1 ผนังด้านทิศเหนือ (ภาพที่ 3) เป็นภาพเล่าเรื่องตามวรรณกรรมล้านนา โดยเริ่มจากผนังซ้ายมือได้แสดงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคัถณะกุมาร และแบ่งภาพตอนด้วยการใช้สีเข้มอ่อนตามบริบทของเรื่อง โดยมีการจัดวางองค์ประกอบ

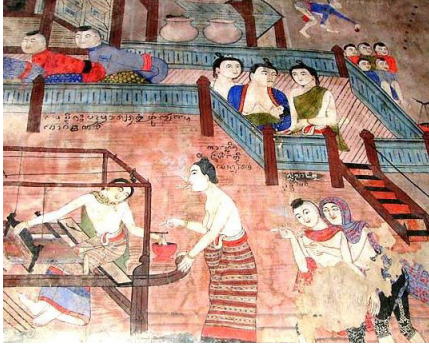
ของภาพที่มีทั้งภาพเล็กและภาพใหญ่สลับกันเกิดเป็นจังหวะการจัดวางที่สวยงาม ส่วนด้านบนเขียนภาพพระพุทธเจ้าในซุ้มเรือนแก้วมีพระสาวกนั่งประนมมือน้อยด้านข้าง ลักษณะของภาพแสดงความเป็นพื้นถิ่นได้จากการเขียนรูปร่างหน้าตาของภาพบุคคล ภาพสิ่งแวดล้อม ภาพวิถีชีวิตชาวบ้าน และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบรวมในภาพ

ภาพที่ 3 ผืนผ้าด้านทิศเหนือ เป็นภาพเล่าเรื่องจากวรรณกรรมล้านนา เรื่องคัถณะกุมาร ซึ่งเชื่อว่าเป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้าอีกชาติหนึ่งที่อวตารลงมาเสวยชาติเป็นเจ้าชายคัถณะกุมาร (Santi, 2001, p. 109)
(ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

ภาพด้านซ้ายมือมีภาพที่น่าสนใจที่แสดงเอกลักษณ์และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมคือภาพหญิงสาวทอผ้า และนั่งบนรถม้า ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านที่ศึกษาไว้และระบุว่าเป็นตอนที่แม่ของคัถณะกุมารสอนการทอผ้าให้แก่ชาวบ้านในเมืองสีสัเกต และภาพตอนที่แม่ของคัถณะกุมารเข้าเมืองสีสัเกต (ภาพที่ 4-5) ส่วนผืนผนังบริเวณคอสองเป็นภาพตอนที่คัถณะกุมารกำลังต่อสู้ ภาพตอนพระอินทร์แปลงเป็นช้างเผือกและภาพตอนที่แม่คัถณะกุมารไปตักน้ำจากรอยเท้าช้าง เป็นต้น (Jirasak, 2003) นอกจากนี้ด้านขวามือยังมีภาพกลุ่มหนุ่มสาวเดินหยอกล้อคู่กันอย่างสนุกสนาน ซึ่งแสดงให้เห็นการสอดแทรกภาพวิถีชีวิตได้อย่างลงตัวทั้งจากภาพชาวจีน

สวมหมวกพายเรือ รูปเรือกลไฟ ฯลฯ ทั้งนี้การเขียนภาพดังกล่าวได้สะท้อนถึงสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมให้เห็นได้อย่างสวยงามตลอดทั้งผนัง จึงทำให้เกิดเป็นจุดเด่นของภาพที่สามารถเชิญชวนให้ผู้คนทั่วไปสนใจและติดตามชมความงามของภาพได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4 การทอผ้าของผู้หญิงไทลื้อ การทอผ้า เป็นวัฒนธรรมของผู้หญิงไทลื้อ ในภาพ จึงเป็นฉากตอนที่แม่คัทรณะกุมารสอนการทอผ้าให้กับหญิงสาวชาวบ้าน ด้วยการทอหูก หรือที่กระตุก ซึ่งเป็นการทอผ้าแบบทอมือและในภาพแสดงให้เห็น การทอผ้าชิ้นกานลวดลายสวยงาม (ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

ภาพที่ 6 คัทรณะกุมารเข้าเมืองขวางทะเลบุรี และ ชูบชีวิตผู้คนให้ฟื้น เป็นฉากตอนที่เจ้าคัทรณะกุมารใช้ไม้เท้าวิเศษชี้ไปยังร่างคน สัตว์ต่างๆ ให้ฟื้นคืนชีพ (ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

ภาพที่ 5 แม่คัทรณะกุมารเข้าเมือง เป็นภาพตอนที่แม่คัทรณะกุมารเดินทางเข้าเมืองสืบทอดพร้อมคนรับใช้ (ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

ภาพที่ 7 คัทรณะกุมารพบ นางคาสังห์ (ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

1.2 ผนังด้านทิศตะวันออก เป็นฉากตอนที่คัทรณะเข้าเมืองชาวทะบุรี และได้พบกับสภาพบ้านเมืองที่ได้รับความเสียหายจากเพชฌัญญูต่างๆ ดังนั้นเรื่องราวที่เขียนในผนังนี้จึงเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ของคัทรณะกุมาร และการช่วยเหลือผู้คนเหล่านั้น (ภาพที่ 6) นอกจากนี้ยังพบว่ามีการพบภาพหญิงชาย ในลักษณะประคองกอดและส่งสายตาชำเลืองมองซึ่งกันและกัน (ภาพที่ 7) ซึ่งเป็นภาพที่น่าสนใจและมีความโดดเด่นของผนังนี้ ดังนั้นเอกลักษณ์ที่สามารถนำไปสร้างสรรค์ร่วมกับผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจึงมาจากลักษณะท่าทางของภาพบุคคลในภาพ ซึ่งสามารถแสดงความน่าสนใจจากผู้คนทั่วไปได้

1.3 ผนังด้านทิศใต้ (ภาพที่ 8) ส่วนบนของผนังเขียนภาพพระพุทธเจ้าในชุมเรือนแก้วมีพระสาวกนั่งประนมมือน้อยอยู่ด้านข้าง ถัดลงมาผนังด้านล่างเป็นภาพการต่อสู้ (Winai, 2009, p. 194) ส่วนผนังด้านขวามือเป็นภาพการแสดงความรักของหนุ่มสาว โดยฝ่ายหญิงสาวกำลังปั้นด้าย ส่วนชายหนุ่มกำลังแสดงความรักด้วยการสวมกอด (ภาพที่ 9) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมความรักระหว่างชายหญิงในอดีตที่เกิดขึ้นพร้อมกับการทำงาน เช่น การปั้นด้าย ฯลฯ นอกจากนี้ ผนังด้านล่างบริเวณข้างประตูทั้งสองด้านยังพบภาพผู้หญิงและผู้ชายสูบบุหรี่มีแผ่นทองเสียบในรูหู ฯลฯ (ภาพที่ 10) ซึ่งในผนังดังกล่าวมีภาพที่แสดงเอกลักษณ์ที่ชัดเจนจากลักษณะเฉพาะของภาพที่สามารถนำไปสร้างสรรค์และออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมได้หลายภาพ เช่น ภาพหญิงสาวปั้นด้าย หญิงสาวนั่งบนเก้าอี้ ชายหนุ่มยืนสูบบุหรี่มีแผ่นทองเสียบในรูหู

ภาพที่ 8 ผนังด้านทิศใต้ภาพพระพุทธเจ้าในชุมเรือนแก้วมีพระสาวกนั่งประนมมือทั้ง 2 ด้าน ส่วนด้านล่างเป็นภาพการสู้รบในท่าทางต่างๆ และบริเวณขอบประตูซ้ายมือมีภาพหญิงสาวในท่ายืน ด้านขวามือมีชายหนุ่มในท่ายืน (ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

ภาพที่ 9 หญิงสาวกำลังปั่นด้าย เป็นภาพที่น่าสนใจที่สามารถโน้มน้าวอารมณ์ผู้ชมให้มีความสุขจากความงามของท่าทาง สีสันในการจัดวางท่าได้อย่างสวยงาม
(ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

ภาพที่ 10 หญิงชายสูบบุหรี่มีแผ่นทองเสียบในรูหู เป็นภาพที่สะท้อนถึงชีวิตของชายหญิงที่มีฐานะเกินชาวบ้านธรรมดาทั่วไป จึงเป็นภาพที่แสดงเอกลักษณ์ได้อย่างโดดเด่นจากเครื่องแต่งกายและลวดลายของผ้าที่สวมใส่
(ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

1.4 ผนังด้านทิศตะวันตก (ภาพที่ 11) เป็นผนังที่มีความโดดเด่นจากภาพกระซิบรักที่เขียนไว้พื้นที่ข้างประตูด้านซ้ายมือของผู้ชม เป็นภาพบรรยากาศสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ประกอบด้วยเทพต่างๆ และฉากที่สอดแทรกภาพวิถีชีวิตชาวบ้านให้เห็นได้อย่างสนุกสนาน เช่น ภาพวาดชายนุ่งผ้าด้าย สะพายย่ามมีกระชูดด้านหลัง คนที่สะพายกระชูดกลับอย่างสุข มีภาพสุนัข และถัดมาเป็นภาพที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ ภาพกระซิบรักหรือปู้ม่านย่าม่าน นอกจากนี้ผนังด้านขวามือยังมีภาพชายหญิงสองคู่เดินทางร่วม ซึ่งช่างเขียนได้จัดวางภาพในลักษณะเอียงทำให้มีความแตกต่างที่สวยงามอีกภาพหนึ่ง (ภาพที่ 12)

ภาพที่ 11 ผนังด้านทิศตะวันตก ภาพบรรยากาศสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และมีภาพที่โดดเด่นคือภาพกระซิบรัก (ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

ภาพที่ 12 ภาพวิถีชีวิตชาวบ้านในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ภาพแรกเป็นผู้ชายนุ่งผ้าด้ายสะพายย่าม มีกระชูดด้านหลัง ภาพกลางคือภาพกระซิบรัก และภาพสุดท้ายคือภาพชายหญิงสองคู่เดินทางร่วม สะท้อนถึงความเป็นอยู่ในบริบทที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิงจากลักษณะทำทาง ลักษณะเสื้อผ้าที่สวมใส่ และผลิตภัณฑ์ใช้สอยที่เป็นส่วนร่วมในเหตุการณ์ของแต่ละฉากตอน (ที่มาของภาพ : วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน)

2. ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่านกับการประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ในประเด็นนี้ได้พิจารณาในส่วนของการประยุกต์ใช้ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่านกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เห็นกระบวนการเชื่อมโยงด้านเนื้อหาของภาพกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยประเด็นหลักคือ การนำภูมิปัญญามาใช้ร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นทุนทางวัฒนธรรม ดังนั้นจึงต้องเริ่มจากการค้นหาจุดเด่นของความเป็นภูมิปัญญาเพื่อนำมาสร้างสรรค์และออกแบบให้เกิดการต่อยอดผลิตภัณฑ์และสร้างเรื่องราวให้เกิดขึ้นในตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งสิ่งนั้นจะกลายเป็นเสน่ห์ที่สามารถสร้างจุดสนใจสำหรับผู้พบเห็นทั่วไปได้ ในขณะเดียวกันยังส่งผลต่อชุมชนที่มีภูมิปัญญานั้นๆ ให้รู้จักการสร้างมูลค่าจากภูมิปัญญาตามบริบทของสมัยนิยมได้อย่างเหมาะสม ส่วนการพิจารณาในประเด็นของภาพจิตรกรรมฝาผนังนั้น เนื่องจากเป็นสิ่งที่สามารถนำมาประกอบเป็นลวดลายผลิตภัณฑ์ได้จากองค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างหลักของศิลปะ คือรูปทรงกับเนื้อหา (Chalood, 1996, p. 18) ที่ต้องสามารถสร้างสรรค์ร่วมกันได้แล้วเกิดความงาม และความงามเป็นผลจากความเป็นเอกภาพขององค์ประกอบทางทัศนธาตุ ได้แก่ เส้น น้ำหนัก ที่ว่าง สี พื้นผิว รวมถึงเนื้อหาที่แสดงออกของภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงออกทางจิตหลังจากที่ได้เห็นรูปทรงผลิตภัณฑ์มาแล้ว (Chalood, 1996, p. 19) และเมื่อผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์มีองค์ประกอบร่วมจากสิ่งดังกล่าวแล้วจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ในด้านคุณค่าของรูปแบบผลิตภัณฑ์ และประเด็นดังกล่าวจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องค้นหาสิ่งที่จะทำให้ภาพจิตรกรรมฝาผนังสามารถที่จะสื่อสารกับผู้ชมได้ง่ายขึ้น ดังนั้นจึงเริ่มจากการค้นหาอัตลักษณ์จากภาพจิตรกรรมฝาผนัง เพื่อนำมาสร้างการจดจำให้เกิดขึ้นด้วยสิ่งที่จดจำง่ายจากความคุ้นเคย ซึ่งภาพวิถีชีวิตชาวบ้าน จึงเป็นสิ่งที่สามารถเข้าใจได้ง่ายจากการดำเนินเรื่อง ดังนั้นกระบวนการดังกล่าวจึงควรพิจารณาร่วมกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณค่าและมูลค่า ประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

2.1 การพิจารณาถึงการใช้อยู่หรือการใช้งานที่ผู้บริโภคสามารถรับรู้ได้ถึงความสะดวกสบายที่ได้รับจากผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

2.2 การพิจารณาถึงความงามของรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นสิ่งโน้มน้าวให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ ซึ่งความงามดังกล่าว เป็นผลที่เกิดจากผลทางด้านจิตวิทยา ดังนั้นจึงต้องพิจารณาจากหลักการทางศิลปะด้วย เช่น รูปแบบ สี สัน ความแปลกใหม่ที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนหรือการสลับข้าง สลับตำแหน่งการใช้งาน เป็นต้น เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้ได้ถึงความแปลกใหม่นั้น

2.3 การพิจารณาถึงหลักการซ่อมแซมพื้นฐานเมื่อผลิตภัณฑ์เกิดความชำรุดเสียหาย จึงควรแสดงหลักการแก้ปัญหาเบื้องต้นให้กับผู้บริโภคด้วย เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจในสินค้านั้นๆ และนำมาสู่การซื้อซ้ำอีก ฯลฯ

2.4 การพิจารณาถึงราคาที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถซื้อได้ง่าย โดยอาจคิดหาวิธี หรือออกแบบให้สามารถผลิตได้ง่าย ผลิตได้จำนวนมาก ซึ่งจะทำให้สามารถลดระยะเวลาในการผลิตลงได้ ฯลฯ

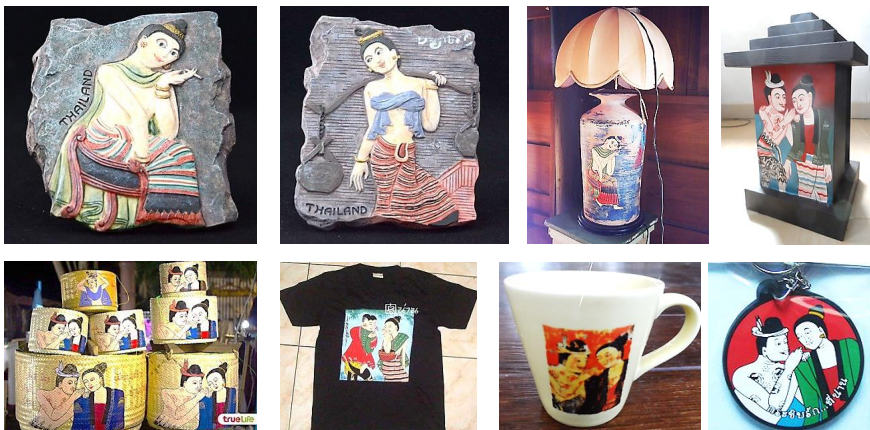
2.5 การพิจารณาถึงหลักการสื่อสาร ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่างๆ นั้น ตัวสินค้าต้องสามารถสื่อสารกับผู้บริโภคได้ ซึ่งอาจเกิดจากการกำหนดเนื้อหาของภาพหรือกำหนดแนวเรื่องในการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วย เช่น ในการออกแบบโคมไฟหลอดลายจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ ซึ่งนักออกแบบต้องการให้ผู้ที่มีเข้ามาสัมผัสกับภาพที่ได้เห็นภาพประกอบบนโคมไฟนั้นรวมกับการใช้ประโยชน์จากแสงสว่างของโคมไฟ จึงกำหนดแนวเรื่องเป็นความสนุกสนานจากภาพวิถีชีวิตชาวบ้าน และเนื้อหาเป็นภาพการแต่งกาย การประกอบอาชีพพื้นบ้าน ฯลฯ เพื่อให้รูปแบบของโคมไฟสามารถโน้มน้าวให้เกิดความอยากได้มาเป็นเจ้าของมากขึ้น

ดังนั้น ในการนำหลักการออกแบบผสมผสานกับความงามจากเอกภาพขององค์ประกอบทางทัศนธาตุ ที่ประกอบกันในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ จึงพิจารณาจากอัตลักษณ์ที่เกิดจากภาพดังกล่าวด้วย เพื่อให้เข้าใจง่ายและสามารถโน้มน้าวความต้องการของผู้บริโภคในบริบทของสังคมใหม่ได้มากขึ้น

3. เทคนิคการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์สู่เอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น

ลักษณะรูปแบบและเทคนิคการเขียน ลักษณะของภาพเขียนด้วยสีฝุ่นเหมือนจิตรกรรมฝาผนังทั่วไป แต่ได้แสดงเอกลักษณ์ที่เป็นแบบเฉพาะของชาวน่านได้เป็นอย่างดี เช่น การเขียนภาพกระซิบรัก ที่มีชายหญิงยืนในท่ากระซิบกัน (ภาพที่ 1) ซึ่งจัดเป็นภาพที่มีอยู่แห่งเดียวที่ไม่เหมือนที่อื่นจนกลายเป็นภาพที่โดดเด่นและเป็นที่สนใจของผู้คนทั่วไป จนกระทั่งปัจจุบันเกิดกระแสของความนิยมผลิตสินค้าที่ระลึกทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ขึ้นจึงมีหน่วยงานหลายๆ แห่งนำมาใช้สร้างสรรค์เป็นสินค้าที่ระลึกให้เห็นเสมอ ทั้งจากสินค้าตกแต่งบ้าน สินค้าบริโภคอาหารและเสื้อผ้า ฯลฯ (ภาพที่ 13) ในขณะที่วันลักษณะการเขียนภาพตัวบุคคลต่างๆ ในเรื่องยังสะท้อนเอกลักษณ์จากลักษณะภาพตัวบุคคลในจิตรกรรมฝาผนังของภาคเหนือได้อย่างชัดเจนด้วย เช่น ใบหน้าผู้คนที่ได้แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างบริสุทธิ์โดยลักษณะของใบหน้าเป็นรูปกลมแป้น คิ้วโค้งรูปครึ่งวงกลม นัยน์ตาแสดงความรู้สึกได้ดีริมฝีปากเล็กรูปกระชับ

เมื่อช่างต้องการเขียนภาพบุคคลที่แสดงอารมณ์หรือความรู้สึกดีใจมักจะเขียนเส้นมุมปากให้เชิดขึ้นทั้งสองข้าง ซึ่งสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน และเมื่ออยู่ในอารมณ์เศร้าเสียใจก็จะเปลี่ยนปลายเส้นมุมปากให้โค้งปลายลงมา ลักษณะของเส้นมีการเคลื่อนไหวอ่อนโค้งสวยงาม แสดงความสมจริงของสภาพวิถีชีวิตได้ดี ส่วนโครงสร้างที่ใช้ คือสีผสมสีแดง และสีน้ำเงิน และบางพื้นที่ในภาพมีการใช้โทนสีอ่อนเข้ามาผสมผสาน ทำให้เกิดการขัดจังหวะของบรรยากาศภาพได้อย่างสวยงาม รวมทั้งการผสมสีต่างๆ เพื่อลดความแรงของสี ทำให้ภาพดูนุ่มนวลและกลมกลืนเข้ากันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดดังกล่าวยังแสดงเอกลักษณ์จากภาพหญิงล้านนาที่สวมใส่ผ้าชิ้นลวดลายชิ้นกันตามแบบสาวล้านนาทั่วไป ดังนั้นลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกันจึงถูกเรียกว่าเอกลักษณ์ คือเป็นลักษณะที่แสดงความเป็นอย่างเดียวกันของคนในสังคม และในสังคมอื่นก็มีด้วย (Royal Institute, 2016 : Online) ดังนั้นงานจิตรกรรมแห่งนี้จึงแสดงถึงความเป็น พื้นถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์และได้แสดงเอกลักษณ์ให้เกิดเป็นแบบเฉพาะของท้องถิ่นขึ้น และยังสะท้อนวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวน่านไว้อย่างงดงามและน่าสนใจ

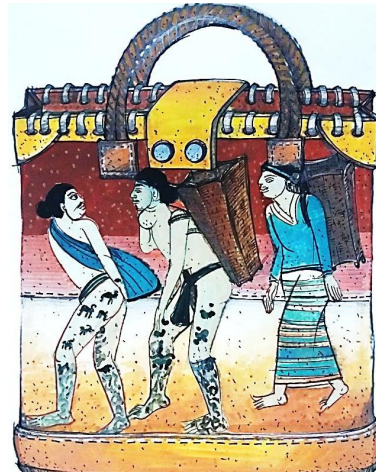
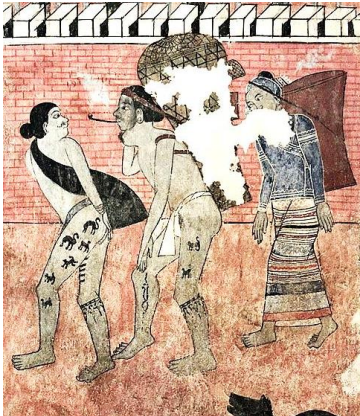
ภาพที่ 13 สินค้าที่ระลึกจากภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ แสดงให้เห็นความนิยมของภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ ที่ผู้ประกอบการต่างๆ ได้นำมาผลิตเป็นสินค้าที่ระลึกทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน โดยเป็นการผลิตตามกระแสความนิยมยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งทำให้เห็นภาพต่างๆ ที่มีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์ถูกนำมาสร้างเป็นสินค้าที่ระลึกให้เห็นเสมอ

(ที่มาของภาพ : กาดช่วงเมืองน่าน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน)

รูปแบบเอกลักษณ์กับแนวทางการสร้างสรรค์

จากการพิจารณาภาพเอกลักษณ์จากภาพวิถีชีวิตในจิตรกรรมฝาผนัง วัดภูมินทร์ได้เลือกเฉพาะภาพที่มีความโดดเด่น แสดงเอกลักษณ์ที่มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ เพื่อความเหมาะสมในการนำมาสร้างสรรค์บนผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้สอยในชีวิตประจำวันได้อย่างกลมกลืนและสอดคล้องกับความนิยมของสังคมวัฒนธรรมปัจจุบัน โดยแสดงเป็นภาพประกอบพร้อมคำอธิบายเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมดังนี้

1. เอกลักษณ์พื้นถิ่นจากภาพชาวบ้านที่แสดงอัตลักษณ์เฉพาะจากการแต่งกาย สะพายย่าม มีผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นเทินด้านหลัง ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงออกในแต่ละบุคคล (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 การนำเอกลักษณ์จากความเป็นชาวพื้นถิ่นเมืองน่านมาใช้ประกอบผลิตภัณฑ์ วัฒนธรรมประเภทกระเป๋า เอกลักษณ์จากภาพชาวบ้านคือ ผู้ชาย 2 คนนุ่ง ผ้าเตี่ยว สักลายที่ขา แสดงเอกลักษณ์ชายล้านนา ส่วนผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อ แขนยาวสีน้ำเงิน มีตะกร้าเทินหัว แสดงเอกลักษณ์หญิงไทลื้อ (ที่มาของภาพ : ปานฉัตร อินทร์คง)

ในการเลือกเอกลักษณ์ของภาพนี้พิจารณาได้จากการแสดงความเป็น คนพื้นถิ่นแต่งกายแบบชาวไทลื้อเมืองน่าน โดยผู้ชาย 2 คนนุ่งผ้าเตี่ยว สักลายที่ขาตาม ความนิยมของผู้ชายล้านนาทั่วไป สะพายย่ามเพื่อเก็บสัมภาระต่างๆ ในขณะที่เดินทาง ส่วนผู้หญิงที่เดินตามหลัง นุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนยาวสีน้ำเงินแบบผู้หญิงไทลื้อทั่วไป (ภาพที่ 14) โดยลักษณะที่แสดงออกจากการนุ่งผ้ามีผลิตภัณฑ์เทินหลังทั้งชายและหญิง

และการสละพ่ายย้อมของผู้ชายที่เดินนำหน้าดังกล่าว เป็นท่าทางที่แสดงอัตลักษณ์เฉพาะ และได้แสดงความเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นในจิตรกรรมฝาผนังแห่งนี้ได้ดี

แนวทางการเลือกผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋ามาสสร้างสรรค์ร่วมกับภาพชาวพื้นถิ่นเมืองน่าน พิจารณาจากความเป็นอัตลักษณ์จากภาพชาวบ้าน ซึ่งพบว่า เป็นภาพที่แสดงออกแบบเรียบง่ายทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น จึงมีความเหมาะสม ในการนำมาประกอบลดทอนของผลิตภัณฑ์ให้สละยั่วไป เนื่องจากเป็นการแสดงออกจากการใช้ชีวิตของคนพื้นถิ่น ที่มีการเดินทาง มีการหาบคอนสัมภาระเพื่อการประกอบอาชีพ มีความสวยงามและมีความโดดเด่น มีอัตลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นได้ ดังนั้นในการเลือกผลิตภัณฑ์กระเป๋ากับภาพชาวพื้นถิ่นเมืองน่านจึงเลือกจากรูปทรงที่มีความสวยงาม และเป็นแนวตั้งตามภาพต้นแบบ ร่วมกับการใช้หลักของทัศนธาตุ เช่น จุด เส้น น้ำหนัก ที่ว่าง สี และลักษณะผิว ให้มีความกลมกลืนกัน เพื่อแสดงเนื้อหาของภาพให้สามารถโน้มน้าวความสนใจจากผู้บริโภคได้ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้บนผลิตภัณฑ์เพื่อการให้สละในชีวิตประจำวัน ด้วยการสร้างสรรค์เป็นภาพประกอบเทคนิคการวาดภาพ โดยอาจวาดตามแบบเดิมหรือแต่งแต้มสีสันใหม่เพื่อให้ดูสดใส สามารถสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ได้

นอกจากนี้ ยังสามารถเลือกผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ที่สามารถใช้สละได้จริง ในชีวิตประจำวัน มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ โดยพิจารณาจากพื้นที่เหมาะสมในการพิมพ์หรือเขียนภาพประกอบผลิตภัณฑ์ มีความงามตามหลักองค์ประกอบศิลป์จากโครงสร้างหลักของศิลปะคือรูปทรงและเนื้อหา (Chalood, 1996, p. 18)

2. เอกลักษณ์จากการทอผ้าด้วยกี่กระตุก หรือภาษาพื้นถิ่นเรียกว่าทอหูก เป็นเครื่องทอผ้าชนิดหนึ่งที่มีสายกระตุกเพื่อให้กระสวยพุ่งไปได้เอง โดยสามารถทอผ้าที่มีหน้ากว้างและทอได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งในภาพแสดงด้วยภาพผู้หญิง 2 คน คนหนึ่งกำลังทอส่วนอีกคนหนึ่งยืนด้านหลัง ซึ่งเรื่องราวดังกล่าวมีนักวิชาการได้ระบุว่าในตอนที่ชาวบ้านกำลังเรียนทอหูกกับแม่คัทธนะกุมาร (ภาพที่ 15) ซึ่งภาพดังกล่าวจัดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นของชาวเมืองน่านจากลักษณะการสวมใส่ผ้าชิ้นที่ปรากฏลายชิ้นก่านของชาวไทลื้อได้อย่างสวยงาม

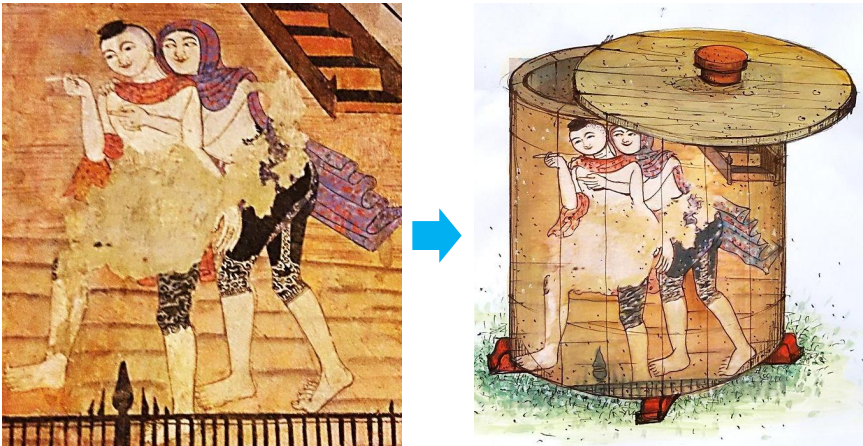
ภาพที่ 15 เอกลักษณะจากการทอผ้า (ทอหูก) เป็นภาพที่แสดงเอกลักษณะจากการประกอบอาชีพของ ผู้หญิงชาวนาน และด้วยลีลา ท่าทางของผู้หญิงเชื้อสายไทลื้อ นุ่งผ้าซิ่นก่านนึ่งทอผ้าได้ แสดงเอกลักษณะอื่นโดดเด่นได้ดี เมื่อนำมาออกแบบประกอบเป็นลวดลายบนผลิตภัณฑ์ โคมไฟ กระเป๋ากถือ จึงแสดงคุณค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ได้
(ที่มาของภาพ : ปานฉัตร อินทร์คง)

จากภาพที่ 15 แสดงเอกลักษณะพื้นถิ่นได้จากเครื่องแต่งกายที่เป็นผ้าซิ่น ลายก่านที่เป็นฝีมือการทอแบบพื้นถิ่น การเกล้าผมมีดอกไม้เสียบมวยผม และการแสดง รูปร่างหน้าตาที่เป็นแบบล้านนา คือรูปแบบการเขียนใบหน้ากลมแป้น คิ้วดำหนา ตาเรียวเล็ก ปากระบายสีแดง เน้นเส้นร่องแก้มระหว่างปากและจมูก นอกจากนี้การทอผ้า ด้วยกี่กระตุกก็เป็นเอกลักษณ์ได้จากการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่น ของชาวล้านนาอยู่แล้ว

แนวทางการเลือกผลิตภัณฑ์ประเภทโคมไฟและกระเป๋ามาสร้างสรรค์ร่วมกับ ลวดลายการทอผ้าพิจารณาจากรูปทรงของผลิตภัณฑ์กับพื้นที่ในการจัดวางภาพประกอบ ต้องมีความสัมพันธ์กันตามหลักองค์ประกอบศิลป์ เพื่อให้ภาพประกอบมีเอกภาพ มีความ สวยงาม นอกจากนี้ยังพิจารณาอัตลักษณ์ของภาพที่สามารถแสดงเอกลักษณะพื้นถิ่น จากภาพผู้หญิงทอผ้า ซึ่งพบว่าผู้หญิงทอผ้าสามารถใช้เป็นภาพประกอบลวดลาย ของผลิตภัณฑ์ได้สอยทั่วไปได้ เนื่องจากเป็นภาพที่ดูได้เข้าใจง่าย และเป็นภาพ

ที่แสดงออกถึงวิถีอาชีพล้านนาที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาได้อย่างดีเยี่ยม โดยเมื่อนำมาใช้ประกอบลวดลายกระเป๋าก็กลายเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่แสดงเอกลักษณ์ได้ดี

3. เกล็ดขนจากการปรากฏภาพผู้ชายที่แสดงการหยอกล้อกันหรือแอบมองหญิงสาวในอิริยาบถต่างๆ ทั้งในกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มผู้มียศศักดิ์ โดยมักแสดงให้เห็นจากลีลา ท่าทาง และแววตาที่ชำเลื่องมองได้อย่างสวยงาม และเอกลักษณ์จากภาพดังกล่าวยังแสดงอัตลักษณ์จากการสักลายที่ชาด้วย ซึ่งเป็นภาพที่แสดงให้เห็นเสมอในจิตรกรรม

ภาพที่ 16 เอกลักษณะจากภาพผู้ชายที่แสดงการหยอกล้อกันหรือแอบมองหญิงสาวภาพวิถีชีวิตของหนุ่มสาวล้านนาในอดีต แสดงเอกลักษณ์จากรูปแบบของการแต่งกาย ทรงผม การสักรายละเอียด และรูปแบบของใบหน้ากลม ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นจุดเด่นที่แสดงเอกลักษณ์และนำมาประยุกต์ใช้เป็นภาพประกอบผลิตภัณฑ์ใช้สอยได้อย่างสวยงามและเหมาะสมกับพื้นที่ในการจัดวางภาพ และความสวยงามที่สามารถโน้มน้าวความสนใจของผู้คนได้

ยังเกิดจากรูปแบบ ท่าทาง ที่แสดงออกของภาพบุคคล

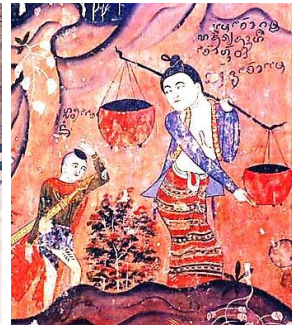
(ที่มาของภาพ : ปานฉัตร อินทร์คง)

จากภาพที่ 16 แสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของภาพนี้ได้จากการแสดงรูปร่างหน้าตาที่เป็นแบบล้านนา คือรูปแบบการเขียนใบหน้ากลมแบน คิ้วดำหนา ตาเรียวยาว ปากระบายสีแดง เน้นเส้นรูปร่างแก้มระหว่างปากและจมูก ผมหงอกหรือขาวหรือหงอก หาดไทยอาจมีดอกไม้เสียบที่ดั้งหูด้วย นุ่งผ้าเตี่ยวสีกลายที่โคนขา สบายามวน ซึ่งถือเป็นลักษณะที่แสดงเอกลักษณ์ล้านนาได้ชัดเจน

แนวทางการเลือกผลิตภัณฑ์ประเภทกล่องไม้ประกอบภาพผู้ขายหยอกล้อกัน จึงพิจารณาจากลักษณะที่สามารถแสดงเอกลักษณ์พื้นถิ่นได้ และเรื่องราวสามารที่จะใช้เป็นภาพประกอบลดทลายของผลิตภัณฑ์ใช้สอยทั่วไปได้ เช่น การเป็นภาพที่สื่อให้

เข้าใจได้ง่าย เป็นภาพที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของหนุ่มสาวชาวนานในอดีตที่ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย สะท้อนความรู้สึกที่ต้องการแสดงออกได้อย่างบริสุทธิ์ โดยเมื่อนำมาใช้ประกอบลวดลายสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน จึงกลายเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่แสดงเอกลักษณ์ได้ดีและน่าสนใจต่อผู้ที่ได้พบเห็นได้ง่าย ทั้งนี้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมหากเป็นเรื่องที่แสดงวิถีชีวิตที่สะท้อนการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนหรือชาวบ้านทั่วไปสามารถที่จะนำมาใช้ประกอบเป็นลวดลายผลิตภัณฑ์ทั่วไปได้ทุกประเภท ซึ่งสิ่งที่ควรพิจารณาร่วมกันคือ การจัดองค์ประกอบภาพให้เหมาะสมกับพื้นที่บนผลิตภัณฑ์เพื่อความสวยงามและเกิดความสมดุลระหว่างภาพประกอบกับผลิตภัณฑ์

4. ภาพหญิงสาวและชายหนุ่มหาบคอนตะกร้า และย่ำ (ภาพที่ 17) แสดงน่าจะเป็นผ้าทอแบบไทลื้อทั่วไป เกล็ดมวยผม เครื่องประดับปิ่นปักผม อุปกรณ์หาบคอน และกระบุงตะกร้าต่างๆ ที่มีการลงรักกันไว้เพื่อใช้ในกรณีที่ใช้ในน้ำ ฯลฯ

การสร้างลวดลายแบบพิมพ์ลาย

การสร้างลวดลายแบบภาพเขียน

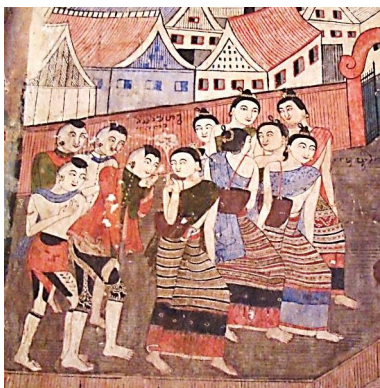
ภาพที่ 17 เอกลักษณ์จากวิถีการหาบคอนสัมภาระต่างๆ เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอาชีวะที่แสดงออกจากผลิตภัณฑ์หัตถกรรมทั้งการสานไม้ไผ่ การลงรักบนเครื่องจักสาน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นภาพประกอบกระเป๋าสานที่แสดงความเป็นสินค้าอัตลักษณ์เมืองน่านได้ (ที่มาของภาพ : ปานฉัตร อินทรคง)

จากภาพที่ 17 แสดงให้เห็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นของภาพนี้ได้จากการประกอบอาชีพและการใช้ชีวิตประจำวัน ที่มีการหาบคอนสัมภาระสิ่งของ เครื่องใช้ต่างๆ อยู่เป็นประจำ จนกลายเป็นสิ่งคุ้นตาต่อผู้ที่พบเห็นและกลายเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นของชาวน่านได้ ส่วนแนวทางการสร้างผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมพิจารณาจากรูปแบบของภาพกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ต้องมีความสัมพันธ์กันของขนาดพื้นที่ ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ เพื่อให้เกิดความสวยงามจากจังหวะในการจัดวางองค์ประกอบภาพ และได้รูปแบบกระเป๋าทูที่มีความเหมาะสมทั้งรูปแบบและลวดลาย

แนวทางการเลือกผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าประกอบภาพผู้หญิงหาบคอนตะกร้า พิจารณาจากลักษณะที่สามารถแสดงเอกลักษณ์พื้นถิ่นได้ และส่วนของเนื้อหาเรื่องราวที่ใช้เป็นลวดลายของผลิตภัณฑ์ โดยต้องสามารถนำมาประกอบบนผลิตภัณฑ์ประเภทใช้สอยทั่วไปได้อย่างเหมาะสม ซึ่งภาพวิถีชีวิตของผู้หญิงในอดีตที่ต้องหาบคอนสัมภาระเมื่อออกนอกบ้าน จึงเป็นภาพที่สะท้อนความรู้สึกได้ดี โดยเมื่อนำมาใช้ประกอบลวดลายกระเป๋า จึงกลายเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่แสดงเอกลักษณ์ได้ดีและน่าสนใจต่อผู้ที่ได้พบเห็นได้ง่าย

5. ภาพหญิงสาวเดินเป็นกลุ่มนุ่งผ้าซิ่นลายน้ำไหล ห่มสไบสีสันทสวยงามเกล้ามวยผมพร้อมปิ่นปักผม (ภาพที่ 18) โดยองค์ประกอบทั้งหมดสามารถแสดงเอกลักษณ์ของผู้หญิงล้านนาได้ดี ส่วนผู้ชายแสดงเอกลักษณ์ได้จากการสักลายที่ขาและที่สำคัญ คือ การแสดงรูปร่างหน้าตาที่เป็นแบบเฉพาะของภาพจิตรกรรมแห่งนี้

จากภาพที่ 18 แสดงให้เห็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นของภาพนี้ได้จากการแสดงรูปร่างหน้าตาที่เป็นแบบภาพจิตรกรรมฝาผนังล้านนาทั่วไป คือรูปแบบการเขียนใบหน้ากลมแบน คิ้วดำหนา ตาเรียวเล็ก ปากระบายสีแดง เน้นเส้นร่องแก้มระหว่างปากและจมูก นอกจากนี้ยังมีเครื่องแต่งกาย เช่น การห่มสไบ นุ่งผ้าซิ่นลายก่าน เครื่องประดับ ฯลฯ ซึ่งแสดงความโดดเด่นจากลวดลายที่เป็นแบบเฉพาะของพื้นถิ่น ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จึงสามารถแสดงเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ได้ เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวได้แสดงถึงลักษณะเฉพาะตัว ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกันของสังคมหนึ่งและแตกต่างจากลักษณะร่วมของสังคมอื่น ซึ่งเมื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจึงพิจารณาจาก สัตว์ส่วน และขนาดของพื้นที่ในการสร้างสรรค์เพื่อให้สามารถจัดองค์ประกอบของภาพได้อย่างลงตัวและสวยงาม โดยให้ภาพจิตรกรรมฝาผนังกับตัวผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กันทั้งรูปแบบและเรื่องราว เช่น การออกแบบโคมไฟติดผนังที่มีองค์ประกอบร่วมของภาพหนุ่มสาวและนาฬิกา อาจสื่อความหมายด้านอารมณ์ คือการใช้เป็นสัญลักษณ์ของการนัดหมายที่ต้องดูเวลาอยู่เป็นประจำ เป็นต้น

ภาพที่ 18 เอกลักษณะจากการสวมใส่เครื่องแต่งกาย แสดงออกด้วยการนุ่งผ้าขึ้นลายน้ำไหล ห่มสไบเกล้ามวยผม และรูปร่างหน้าตาใบหน้ากลมแป้น คิ้วดำหนา ตาเรียวเล็ก ปากระบายสีแดง เน้นเส้นร่องแก้มระหว่างปากและจมูกได้อย่างสวยงาม องค์ประกอบเหล่านี้นำมาใช้เป็นภาพประกอบผลิตภัณฑ์ใช้สอยเพื่อการตกแต่งบ้าน ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ (ที่มาของภาพ : ปานฉัตร อินทร์คง)

แนวทางการเลือกผลิตภัณฑ์ประเภทนาฬิกาประดับผนังประกอบภาพหนุ่มสาว พิจารณาจุดเด่นของภาพจากเครื่องแต่งกาย และการเขียนรูปร่างหน้าตา เช่น ใบหน้ากลมแป้น คิ้วดำหนา ตาเรียวเล็ก ปากระบายสีแดง เน้นเส้นร่องแก้มระหว่างปาก ซึ่งสามารถแสดงเอกลักษณ์พื้นถิ่นได้และยังสามารถนำมาประกอบบนผลิตภัณฑ์ประเภทใช้สอยทั่วไปได้อย่างน่าสนใจจากรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะดังกล่าว

6. ภาพชายหนุ่มในท่ากระซิบ มักมีให้เห็นเสมอทั้งชายและหญิงในบรรยากาศที่ต่างกันไป โดยเฉพาะภาพที่ถูกเรียกว่า ภาพกระซิบรัก หรือปูม่านยามาน เป็นภาพที่มีความโดดเด่นทั้งท่าทางและการสวมใส่เครื่องแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ได้อย่างสวยงาม (ภาพที่ 19)

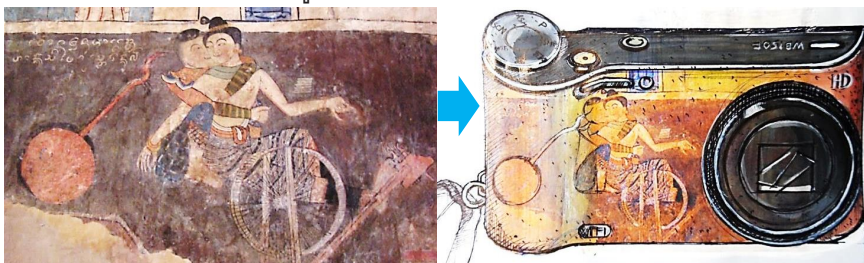
ภาพที่ 19 เอกลักษณ์จากภาพท่าทางกระซิบกันทั้งชายและหญิงภาพชายและหญิง โดยเฉพาะ “ภาพกระซิบรัก” ที่มีชื่อเสียงโด่งดังและมีการนำมาประกอบผลิตภัณฑ์อย่างแพร่หลาย เมื่อนำมาประกอบบนผลิตภัณฑ์ใช้สอยตามสมัยนิยมในปัจจุบันจะสามารถแสดงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ได้ดีและยังเป็นช่องทางในการขยายกลุ่มผู้บริโภคใหม่ด้วย (ที่มาของภาพ : ปานฉัตต์ อินทร์คง)

จากภาพที่ 19 แสดงให้เห็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นของภาพนี้ได้จากการแต่งกาย โดยผู้ชายมีการสีกายที่ขา ทรงผมแบบขมวดผมไว้กลางกระหม่อมพร้อมผ้าพันผมแบบพม่า ส่วนผู้หญิงแต่งกายแบบไทลื้อ ซึ่งแสดงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย และยังแสดงถึงความรักที่ไม่มีการแบ่งเชื้อชาติระหว่างหนุ่มพม่าสาวไทลื้อ ภาพดังกล่าวเป็นภาพที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไปซึ่งมักมีผู้คนมาถ่ายรูปกับภาพนี้เสมอ จึงกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สร้างมูลค่า สร้างคุณค่าทั้งทางจิตใจของผู้ชมและยังสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืนด้วย

ส่วนแนวทางการเลือกผลิตภัณฑ์เคสโทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์ประกอบลายปูม่านย่าม่าน พิจารณาจากสัดส่วน และขนาดของพื้นที่ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ เพื่อให้สามารถจัดวางภาพได้อย่างลงตัวตามหลักความงามด้านองค์ประกอบศิลป์ ดังนั้นภาพกระซิบรักเป็นภาพแนวตั้ง จึงต้องมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่เป็นแนวตั้งตามภาพดังกล่าวเพื่อให้ได้สัดส่วนที่มีความสมดุลระหว่างรูปแบบภาพกับพื้นที่ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์นั้นๆ นอกจากนี้การสร้างผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมประเภทดังกล่าวเพื่อประกอบภาพปูม่าน ย่าม่านหรือภาพกระซิบรัก ยังพิจารณาจากจุดเด่นของ

ภาพจากเครื่องแต่งกายแบบไทลื้อและลวดลายที่ปรากฏบนผ้าชิ้นก้าน แสดงอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้ดี รวมทั้งองค์ประกอบของการแต่งกาย เช่น การใช้ผ้าโพกหัว การใช้ปิ่นปักผม ล้วนแต่สามารถแสดงเอกลักษณ์พื้นที่ได้อย่างโดดเด่นและน่าสนใจ และยังสามารถนำมาประกอบบนผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้สอยตามสมัยนิยมได้อย่างสวยงามและเหมาะสม

7. ภาพผู้หญิงปั่นจักรยานและมีชายหนุ่มมาเกี่ยวพาราสี แสดงถึงวัฒนธรรมการทอผ้าที่มีการปั่นด้ายเตรียมไว้สำหรับทอผ้า ซึ่งถือเป็นกิจกรรมของหญิงชาวล้านนาทั่วไป อุปกรณ์ปั่นด้ายมีลักษณะที่เป็นไม้ล้อฝ้ายทำจากไม้เนื้อแข็ง รูปทรงคล้ายตะเกียบ ส่วนวงล้อนั้นประกอบจากซี่ไม้ไผ่มัดประกบกันด้วยเส้นเชือกเพื่อความแข็งแรง กิจกรรมดังกล่าวแสดงภาพที่มีชายหญิงแสดงความรักต่อกัน (ภาพที่ 20) เป็นภาพที่สวยงามที่สามารถโน้มน้าวให้ผู้คนเกิดความสนใจได้ ซึ่งเมื่อนำมาประกอบบนผลิตภัณฑ์ใช้สอยทั่วไปหรือผลิตภัณฑ์สมัยใหม่สำหรับจำหน่ายเชิงพาณิชย์จะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งสิ่งที่น่าสนใจให้ผู้คนต้องการซื้อได้

ภาพที่ 20 เอกลักษณ์วัฒนธรรมจากการประกอบอาชีพทอผ้าสะท้อนให้เห็นทั้งจากภาพการปั่นฝ้ายและการแสดงความรักของหนุ่มสาวเมื่อนำภาพการปั่นฝ้ายมาประกอบบนผลิตภัณฑ์ใช้สอยทั่วไปหรือผลิตภัณฑ์สมัยใหม่เพื่อการจำหน่ายเชิงพาณิชย์จะสามารถโน้มน้าวผู้คนที่เกิดการซื้อได้ง่ายขึ้น
(ที่มาของภาพ : ปานฉัตร อินทร์คง)

จากภาพที่ 20 แสดงให้เห็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นของภาพนี้ได้จากการแต่งกายการปั่นฝ้ายและรูปแบบการเขียนใบหน้ากลมแป้น คิ้วดำหนา ตาเรียวเล็ก ปากกระบายสีแดง เน้นเส้นร่องแก้มระหว่างปากและจมูก

แนวทางการเลือกผลิตภัณฑ์ประเภทกล้องถ่ายรูปมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมลวดลายหนุ่มสาวปั่นฝ้าย พิจารณาจากสัดส่วน และขนาดของพื้นที่กับรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ภาพประกอบได้อย่างลงตัวและสวยงาม ซึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทกล้องถ่ายรูปเป็นภาพที่มีรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าจึงสามารถสร้างสรรค์ร่วมกันให้เกิดเป็นเอกภาพได้อย่างสวยงาม

8. ภาพผู้หญิงนั่งบนเก้าอี้ถือมวนยาสูบแต่งกายเป็นแบบชนชั้นสูงและภาพผู้ชายมีดอกไม้เสียบไว้ที่ตึงหู (ภาพที่ 21) เป็นภาพที่เขียนไว้ด้านข้างประตูทางทิศใต้ของวิหาร จากลักษณะรูปแบบของภาพหญิงสาวเกล้าผมมวย เปลือยอกมีผ้าพาดคอปล่อยชายไปด้านหลังกำลังนั่งเท้าแขนอ่อนนอยอยู่บนเก้าอี้ มืออีกด้านหนึ่งคืบบุหรี่ยี่โย ซึ่งการสูบบุหรี่ยี่โยสมัยก่อนเป็นที่นิยมกันมากในผู้หญิงโดยเฉพาะผู้หญิงชั้นสูงซึ่งถือเป็นเรื่องธรรมดา แต่ปัจจุบันจะไม่นิยมสูบบุหรี่แล้ว และยังมีการเจาะหู ใส่ม้วนทองที่ทำจากแผ่นทอง ตีบางๆ ม้วนใส่ไว้ในตึงหูที่เจาะไว้ ทั้งชายและหญิง

กระเป๋แบบภาพพิมพ์ลาย

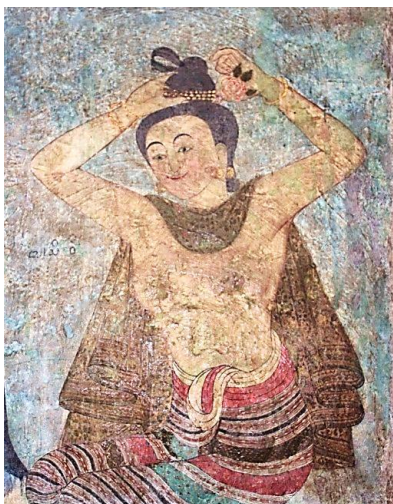
กระเป๋แบบวาดลวดลายประกอบ

ภาพที่ 21 เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากการแต่งกายของคนชั้นสูงการออกแบบกระเป๋าสตางค์ที่ได้นำจุดเด่นจากภาพผู้ชายล้านนา แสดงกริยาท่าทางด้วยมือถือบุหรี่ยี่โย และที่ตึงหู มีแผ่นทองม้วนเสียบในรูหู เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นของภาพจิตรกรรมในผืนนี้ ซึ่งสามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นภาพประกอบผลิตภัณฑ์ได้เหมาะสมกับพื้นที่ของกระเป๋ โดยการเลือกภาพมาประกอบบนผลิตภัณฑ์นั้นสิ่งสำคัญคือองค์ประกอบในการจัดวางภาพกับพื้นที่ที่จะทำการสร้างสรรค์ลวดลายบนกระเป๋ (ที่มาของภาพ : ปานฉัตร อินทร์คง)

จากภาพที่ 21 แสดงให้เห็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นของภาพนี้ได้จากภาพผู้หญิงนั่งผู้ชายยืนมือถือบูหรี่ และที่ตั้งหุ้มีแผ่นทองม้วนเสียบในรูหู แสดงให้เห็นวัฒนธรรมที่ปฏิบัติของชาวน่านในอดีตและสื่อถึงอัตลักษณ์เฉพาะในจิตรกรรมแห่งนี้ได้จากลักษณะที่เป็นท่าทางที่แสดงออกที่พบในจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์เท่านั้น จึงกลายเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นชาวน่านที่มีความโดดเด่น ซึ่งนักออกแบบหรือผู้สร้างสรรค์ผลงานต่างๆ สามารถนำมาใช้ประกอบหรือสร้างสรรค์แนวคิดในการออกแบบร่วมกับผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ได้

ส่วนแนวทางการเลือกผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตางค์ประกอบลดทอนการแต่งกายของคนชั้นสูง พิจารณาจากสัดส่วน และขนาดของพื้นที่กับรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่จะทำการออกแบบ เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ภาพประกอบได้อย่างลงตัวสวยงามตามหลักองค์ประกอบศิลป์ และเนื้อหาของภาพที่แสดงออกด้วยลักษณะท่าทางของภาพบุคคลที่เป็นผู้ชายดังกล่าวได้แสดงจุดเด่นที่สามารถโน้มน้าวผู้คนให้เกิดความอยากเป็นเจ้าของกระเป๋าสตางค์จากภาพประกอบจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ ได้ง่ายขึ้น

9. ภาพผู้หญิงกำลังใช้ปืนปักผมบริเวณที่เกล้ามวยผม (ภาพที่ 22) ซึ่งเป็นภาพตอนหนึ่งในเรื่องชาดกคัทรณะกุมาร จากลักษณะท่าทาง การแต่งกาย และรอยยิ้มมุมปากแสดงถึงความอ่อนโยนตามแบบลักษณะที่เป็นตัวตนและอัตลักษณ์ของสตรีชาวล้านนาได้เสมอ

ภาพที่ 22 เอกลักษณ์วัฒนธรรมจากการแต่งกายสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกายที่ต้องประกอบองค์ประกอบของการเกล้าผมและเสียบปืนปักผม เมื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นลดทอนประกอบบนผลิตภัณฑ์ใช้สอยตามสมัยนิยมในปัจจุบัน สามารถโน้มน้าวความสนใจจากผู้บริโภคได้ (ที่มาของภาพ : ปานฉัตร อินทร์คง)

จากภาพที่ 22 แสดงให้เห็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นของภาพนี้ได้จากการเขียนใบหนากลมแบน คิ้วดำหนาโค้งโค้ง ตาเรียวยาวเล็ก ปากระบายสีแดง เน้นเส้นร่องแก้มระหว่างปากและจมูก รวมทั้งการเกล้าผมที่ต้องมีองค์ประกอบของปิ่นปักผมเสมอ นอกจากนี้ยังมีผ้าพันคอ ลวดลายผ้าชิ้น และเครื่องประดับผม ที่แสดงเอกลักษณ์ร่วมกันได้อย่างลงตัว

แนวทางการเลือกผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่ใส่ปากกา ดินสอ ประกอบลวดลายผู้หญิงสาวนั่งเสียบปิ่นปักผมพิจารณาจากความเหมาะสมของการวางภาพในลักษณะแนวตั้ง สัดส่วน และขนาดของพื้นที่กับรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ต้องสัมพันธ์กัน เมื่อกำหนดองค์ประกอบรวมได้แล้วจึงทำการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามรูปแบบของการนำภาพหญิงสาวที่นั่งเสียบปิ่นปักผมโดยพิจารณาถึงการเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้สอยได้ ซึ่งในภาพดังกล่าวเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่สามารถใช้เป็นที่ใช้ปากกา ดินสอ และนามบัตรได้ โดยรูปแบบเป็นผ้าทอพิมพ์ลายถักริมด้วยเส้นด้ายเพื่อให้แสดงความเป็นผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์พื้นถิ่นจากงานจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ได้อย่างเหมาะสม ทั้งกรรมวิธีการผลิตที่ง่าย ต้นทุนต่ำ และเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประโยชน์บนโต๊ะทำงาน

จากผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมดังกล่าว เป็นภาพที่ออกแบบร่วมกับภาพจิตรกรรม ฝาผนังวัดภูมินทร์ ซึ่งรูปแบบผลิตภัณฑ์ได้แสดงจุดเด่นจากลักษณะวิถีชีวิตชาวบ้านจนกลายเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นอันโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้สะท้อนเอกลักษณ์จากรูปแบบการเขียนรูปร่างหน้าตาของภาพบุคคล และยังสะท้อนเรื่องราวหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นของชาวเมืองน่านในสมัยนั้น ทำให้เกิดองค์ความรู้และความงามอันบริสุทธิ์จากภาพการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายของผู้คนได้อย่างลงตัว และสามารถสื่อสารเรื่องราวกับผู้บริโภคผ่านบริบทของสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่จากสิ่งที่มีสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของผู้คน เมื่อสิ่งเหล่านั้นสามารถให้ประโยชน์ทั้งจากการใช้สอย ค่านิยม และความสุขทางใจได้ จึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจกระบวนการของการนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่มีรูปแบบตามสมัยนิยมที่ส่งผลต่อการโน้มน้าวความสนใจผู้บริโภคได้ดี ในขณะเดียวกันสังคมวัฒนธรรมปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมใหม่ที่มีผลต่อความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ มีการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมตามกระแสของผู้บริโภคที่นิยมบริโภคสินค้าทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ซึ่งยังมีสังคมบางกลุ่มที่มองสิ่งที่เป็นศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องล้าหลัง (Jaratpim, 2011, p. 22) ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้กับการผลิตผลงานเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม โดยเฉพาะนักออกแบบจำเป็นต้องคิดค้นในการสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่ด้วยการทำให้ภูมิปัญญาสามารถอยู่

ร่วมกับผลิตภัณฑ์ใหม่ได้อย่างกลมกลืนและสอดคล้องกับบริบทใหม่ของวัฒนธรรมใหม่ในแต่ละยุคสมัย ซึ่งในประเด็นของการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์นี้ จึงได้ใช้แนวคิดดังกล่าวในการคิดสร้างสรรค์ร่วมกับผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อให้เกิดการโน้มน้าว สืบทอด ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่และเป็นแบบอย่างต่อผู้สร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมต่อไป โดยสามารถศึกษาได้จากกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมตามแนวภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ ที่ได้ปรับเปลี่ยนสถานจิตรกรรมจากที่เคยประดับบนผนังสู่ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมตามบริบทของสังคมวัฒนธรรมใหม่ ดังนั้นลักษณะของภาพจึงต้องเป็นเรื่องราวที่สื่อสารได้ง่ายจากเนื้อหาเรื่องราวที่ไม่ซับซ้อนเพื่อให้เข้าถึงผู้คนได้ง่ายขึ้น (Panchat, 2013, p. 2)

สรุป เอกลักษณ์พื้นถิ่นในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน จึงเป็นลักษณะเฉพาะที่แสดงออกผ่านภาพเขียน เช่น การแสดงเนื้อหา รูปแบบ สี สัน การจัดองค์ประกอบภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมการแต่งกาย และสิ่งแวดล้อมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคมวัฒนธรรม ซึ่งมีคุณค่าทางศิลปะและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่างๆ ได้ดี โดยภาพเหล่านี้แสดงลักษณะภาพวิถีชีวิตชาวบ้านที่สอดแทรกในเรื่องราวหลักของภาพ โดยภาพตอนต่างๆ นั้นมีความโดดเด่นจากทั้งรูปแบบการเขียนรูปร่างหน้าตา ท่าทาง และการแต่งกายของตัวบุคคล เค้าโครงเรื่องที่แสดงออกในภาพวิถีชีวิตชาวบ้านมีการเขียนขึ้นจากรายาวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น ซึ่งในการนำมาถ่ายทอดโดยการสร้างสรรค์ตามบริบทของความนิยมในสังคมใหม่ที่มีการบริโภคที่หลากหลาย จำเป็นต้องมีเทคนิคและกระบวนการที่ทำให้ภาพเอกลักษณ์เหล่านั้นเข้าถึงผู้คนได้ง่าย และการสร้างสรรค์ในรูปแบบผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม คือผลิตภัณฑ์ที่มีการผสมผสานสิ่งใหม่กับสิ่งเก่าเข้าด้วยกันจากรายาวและรูปแบบของภาพวัฒนธรรมต้นแบบ เพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่แสดงถึงความงามจากผลิตภัณฑ์และเรื่องราวร่วมกันที่ผู้บริโภคสามารถรับรู้ได้ และสามารถสื่อสารกับผู้บริโภคในยุคสังคมที่หลากหลายได้ง่ายขึ้น

References

- Dechawongya, C. (2003). Mural painting in Nan temple: recent study (จิตรกรรม ฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน : การศึกษาคั้งล่าสุด) [online]. **Ancient City Journal**, 4(29): 1-2. Retrieved May 5, 2016. from <http://www.muangboranjournall.com/modules>.
- Inkong, P. (2013). **Prototype of cultural products : the design to the local identity from Thai mural painting (ต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม : การออกแบบเพื่อสื่อเอกลักษณ์พื้นถิ่นจากงานจิตรกรรมฝาผนังไทย)**. Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathumthani, Thailand.
- Kaewpentong, C. (2013). **The Analytical comparative study of Mural paintings at Wat Phumin and Wat Nongbua Nan province (การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์กับจิตรกรรมฝาผนังวัดหนองบัว จังหวัดน่าน)**. Master's dissertation, Silpakorn University, Bangkok, Thailand.
- Leksukhum, S. (2001). **Temple of gold (วัดทอง)**. London : Thamer & Hudson.
- Maneechot, S. (1986). **Thai painting (จิตรกรรมไทย)**. Bangkok: Odeon Store.
- Nimsamer, C. (1996). **Composition (องค์ประกอบของศิลปะ)**. Bangkok: Thaiwattanapanit.
- Prapripu, W. (2009). **Nan City Mural Painting (จิตรกรรมฝาผนังเมืองน่าน)**. Bangkok: Century.
- Royal Institute. (2016). **Identity (เอกลักษณ์)**. [Online]. Retrieved May 5, 2016. from <http://www.Dictionary.Sanook.com/identity>
- Thanapornpan, R. (2003). **Capital of Culture. (ทุนวัฒนธรรม)**. Bangkok: Matichon.
- Prapripu, W. (2009). **Nan City Mural Painting (จิตรกรรมฝาผนังเมืองน่าน)**. Bangkok: Century.
- Wangyen, J. (2011). Postmodernism: the return to the world of wisdom (แนวคิด หลังสมัยใหม่ : การย้อนสู่โลกแห่งภูมิปัญญา). **Institute of Culture and Arts Journal of Srinakharinwirot University**, 4(29): 20-23.